

Asia: VN/24815/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne soveltamisalaa ja määritelmiä koskevista ehdotuksista (lain 1 luku)

Esityksessä huomioidaan ansiokkaasti konfliktimineraalit, mutta konfliktien – joita tällä hetkellä on maailmassa käynnissä enemmän kuin kertaakaan toisen maailmansodan jälkeen – laajempia vaikutuksia ihmisoikeuksiin ei kateta riittävästi. Direktiivin selitysosan 42 kohdassa todetaan, että ihmisoikeusloukkaukset ovat todennäköisempiä ja todennäköisimmin vakavia konfliktialueilla ja korkean riskin alueilla, mutta tarve vahvennetulle ihmisoikeushuolellisuusperiaatteelle konfliktialueilla jää esityksestä valitettavasti uupumaan.

Lausuntonne huolellisuusvelvoitteen sisältöä koskevista ehdotuksista (lain 2 luku)

-

Lausuntonne yritykselle tehtäviä valituksia ja ilmoituksia koskevista ehdotuksista (lain 3 luku)

-

Lausuntonne valvontaa ja seuraamuksia koskevista ehdotuksista (lain 4 luku)

-

Lausuntonne vahingonkorvausta koskevista ehdotuksista (lain 5 luku)

-

Lausuntonne muista ehdotuksista (erinäiset säännökset, liitelait)

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista (UNDRIP) suojelee alkuperäiskansojen ja heidän yksilöidensä perusvapauksia ja ihmisoikeuksia. Merkittävä osa maapallon hyödyntämättömistä luonnonresursseista metsistä kaivannaisiin sijaitsee alkuperäiskansojen alueilla .

Lähes kaikilla Lähetysseuran työalueilla Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa näiden oikeuksien toteutuminen on puutteellisesti turvattu eri kansallisissa viitekehyksissä. Siksi pidämme tärkeänä, että huolellisuusvelvoite nostaa tämän sopimusperustan eksplisiittisesti esiin.

Erillinen pakottava säännös:

Erillinen pakottava säännös vastaisi yritysvastuudirektiivin alkuperäistä tavoitetta varmistaa huolellisuusvelvoitteiden tehokas toteutuminen myös rajat ylittävissä tilanteissa. Se lisäisi oikeusvarmuutta sekä yrityksille että vahingonkärtsijöille, koska yritysvastuulain rikkomiseen perustuvat korvausvaatimukset arvioitaisiin yhdenmukaisesti riippumatta siitä, missä valtiossa haitallinen vaikutus on toteutunut.

Ilman tällaista säännöstä lain soveltaminen voi riippua eri valtioiden lainvalintasäännöistä ja vahingonkorvausjärjestelmistä. Demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen maailmanlaajuisen heikentymisen vuoksi ei voida lähtökohtaisesti olettaa, että yritysvastuuseen liittyvä oikeussuoja toteutuisi yhdenvertaisesti kaikissa toimintamaissa. Tämän vuoksi erillinen pakottava säännös vahvistaisi yritysvastuulainsäädännön oikeusvarmuutta ja tehokasta toimeenpanoa.

Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksella olevan ja onko ehdotuksella muita kuin luonnoksessa tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

-

Lausuntonne ehdotuksen säätämisyjärjestystä koskevista perusteluista

-

Muut huomionne ehdotuksesta

Lähetysseura kiittää mahdollisuudesta lausua.

Kokonaisuutena pidämme lakiesitystä oikeana askeleena yritysten yritysvastuun säätelyn kehittämiseksi. Työssämme haavoittuvien ihmisryhmien ihmisoikeuksien vahvistamiseksi näemme, että yksityinen sektori voi olla myötävaikuttamassa kehityksen ja eriarvoisuuden vähentämisessä – mutta myös estämässä näiden tavoitteiden toteutumista.

Kiinnitämme lausunrossamme huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. Kansainvälinen sääntöperusta (Pykälä 14)

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista (UNDRIP) suojelee alkuperäiskansojen ja heidän yksilöidensä perusvapauksia ja ihmisoikeuksia. Merkittävä osa maapallon hyödyntämättömistä luonnonresursseista metsistä kaivannaisiin sijaitsee alkuperäiskansojen alueilla .

Lähes kaikilla Lähetysseuran työalueilla Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa näiden oikeuksien toteutuminen on puutteellisesti turvattu eri kansallisissa viitekehyksissä. Siksi pidämme tärkeänä, että huolellisuusvelvoite nostaa tämän sopimusperustan eksplisiittisesti esiin.

Esityksessä huomioidaan ansiokkaasti konfliktimineraalit, mutta konfliktien – joita tällä hetkellä on maailmassa käynnissä enemmän kuin kertaakaan toisen maailmansodan jälkeen – laajempia vaikutuksia ihmisoikeuksiin ei kateta riittävästi. Direktiivin selitysosan 42 kohdassa todetaan, että ihmisoikeusloukkaukset ovat todennäköisempiä ja todennäköisimmin vakavia konfliktialueilla ja korkean riskin alueilla, mutta tarve vahvennetulle ihmisoikeushuolellisuusperiaatteelle konfliktialueilla jää esityksestä valitettavasti uupumaan.

2. Erillinen pakottava säännös

Erillinen pakottava säännös vastaisi yritysvastuudirektiivin alkuperäistä tavoitetta varmistaa huolellisuusvelvoitteiden tehokas toteutuminen myös rajat ylittävissä tilanteissa. Se lisäisi oikeusvarmuutta sekä yrityksille että vahingonkärsijöille, koska yritysvastuulain rikkomiseen perustuvat korvausvaatimukset arvioitaisiin yhdenmukaisesti riippumatta siitä, missä valtiossa haitallinen vaikutus on toteutunut.

Ilman tällaista säännöstä lain soveltaminen voi riippua eri valtioiden lainvalintasäännöistä ja vahingonkorvausjärjestelmistä. Demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen maailmanlaajuisen heikentymisen vuoksi ei voida lähtökohtaisesti olettaa, että yritysvastuuseen liittyvä oikeussuoja toteutuisi yhdenvertaisesti kaikissa toimintamaissa. Tämän vuoksi erillinen pakottava säännös vahvistaisi yritysvastuulainsäädännön oikeusvarmuutta ja tehokasta toimeenpanoa.

3. Siirtymäsuunnitelmat

Alkuperäinen CSDDD (direktiivi 2024/1760) velvoitti yrityksiä laatimaan ja toteuttamaan suunnitelman, jolla varmistetaan, että yrityksen liiketoimintamalli ja strategia ovat yhteensopivia Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitteen sekä ilmastonutraaliustavoitteiden kanssa. Tämän toimeenpanovelvoitteen palauttamista osaksi kansallista yritysvastuusääntelyä tulisi arvioida sääntelyn vaikuttavuuden, johdonmukaisuuden ja ennakoitavuuden näkökulmasta.

Suomi on sitoutunut hiilineutraaliuden saavuttamiseen vuoteen 2035 mennessä, edistää kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa sekä osallistuu Transition Away from Fossil Fuels (TAFF) -koalitioon, jonka jäsenet ovat sitoutuneet edistämään fossiilisista

polttoaineista irtautumista ja Pariisin sopimuksen tavoitteiden toteutumista . Mikäli siirtymäsuunnitelmien toteuttamisveloitteesta luovutaan, ilmastotavoitteiden saavuttaminen jää entistä enemmän muiden ohjauskeinojen varaan. Tällöin julkisen vallan on todennäköisesti turvauduttava vaihtoehtoihin, mahdollisesti raskaampiin tai kustannuksiltaan suurempiin sääntely- ja ohjauskeinoihin.

Sen sijaan toimeenpanovelvoite olisi yrityksille teknologianeutraali: se ei määräisi yksittäisistä teknologioista tai toimintatavoista, vaan jättäisi keinovalikoiman yritysten itsensä päätettäväksi. Samalla se vahvistaisi sääntelyn uskottavuutta, tukisi tasapuolisia kilpailuolosuhteita sekä edistäisi Suomen ilmastotavoitteiden kustannustehokasta saavuttamista.

Elo Satu
Suomen Lähetysseura